

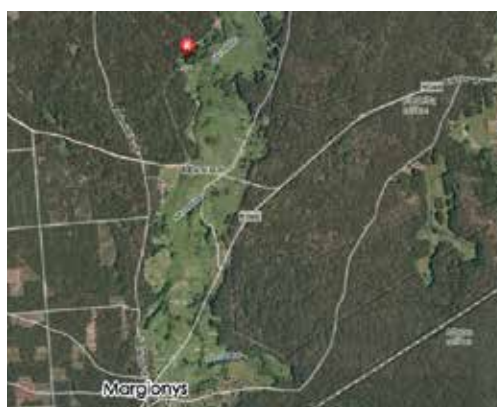
Bilecko šaltinis

Šaltinio pavadinimas (sinonimai)	Giraitės šaltinis
Koordinatės (LKS)	x – 518884; y – 5987489
Tyrimo data	2014-10-06
Turistinė vertė	😊 😊 😊 😊

Adresas ir prieinamumas lankyti

Varėnos r. sav., Marcinkonių sen., Kapiniškių k., kairysis Skroblaus slėnio šlaitas. Šaltinis veržiasi nuošliaužiniame šlaite, atvertame sufozinio cirko, apie 200–250 m (į vakarus) nuo Skroblaus vagos. Kitame, dešiniajame Skroblaus krante apie 800 m į ŠR–R nuo Bilecko šaltinio „verda“ veržlus Antončiko šaltinis, o ne ką toliau – beveik tiesiai į šiaurę apie 1,3 km kairiojo paslėnio miškais gilioje griovoje slypi ir kitas pajėgus Čirštų šaltinis. Šaltinį nesunku surasti atvykus į išsėtusį paskrobliais Kapiniškių kaimą, jo viduryje prie Juozo Bilecko sodybos. Šį dar vieną įdomų Skroblaus slėnio šaltinį būnant parke tikrai verta aplankyti. Dzūkijos nacionalinis parkas, Kapiniškių kraštovaizdžio draustinis.

Orografinė padėtis, hidrogeologinės sąlygos ir aplinka

Nuošliaužiniame šlaite išteka Bilecko šaltinis

Šaltinio apylinkės – Skroblaus vidurupio praplatėjęs slėnis, išilgai kertantis Dainavos žemumos smėlingąją Kapiniškių fluvio-glacialinę (aIIIbl, fIIIgr) lygumą, iš šonų suspaustą aukštesnio Dzūkijos kopų kalvyno (vIII–IV). Skroblus, palikęs Margionis ir pasiekęs Kapiniškius, tuojau pat už Kapiniškių–Randamonių vieškeliuko tilto tarp išsidraikiusių kaimo pakiemių išlenkia nemažą vingį vakarų pusėn. Upės vaga per papelkėjimus (bIV) pasistumia ir priartėja prie kairiosios slėnio pašlaitės, virš kurios stačiai kyla 20–25 m aukščio erozijos išraižyti ir deliuvio (dIV) nuobirynais nukloti šlaitai. Už jų aukščiau pušynuose susikauburavusios 126–132 m NN žemyninių kopų (vIII–IV) keteros, vėjo supustytos iš smulkaus smėlio. Šlaito įlinkyje ties Skroblaus vagos kilpos išoriniu galu, giliame

(apie 20 m) ir išplatėjusiame, pusapvaliame iki 40 m skersmens sufoziniame cirke atsiveria Bilecko šaltinis. Jis liejasi iš fliuvioglacialinių (fIIIgr) smėlinių darinių sluoksnio sąlytyje su jį padengusiomis eolinėmis (vIII–IV) ir deliuvinėmis (dIV) nuogulomis.

Kapiniškių apylinkėse kvartero vandenspūdinė sistema yra pakankamai hidrogeologiškai atvira. Išryškintas net nemažas paleojrėžis, lyg savitas smėlingas ir žvirgždingas pleištasis, ištisai prakirtęs Medininkų (gIImd) ir „išgremžęs“ didelę Žemaitijos (gIIžm) morenos dalį, kažkur net iki 45 m NN gylio altitudės. Atvira su glaudžiais hidrodinaminiais gruntinio ir spūdinio (tarpmoreninio) vandens sąryšiais kvartero storumės sąranga ir paviršių dengiantys labai laidūs vandeniui smėliniai gruntai lemia dažną ir aktyvią požeminio vandens ištaką visame paskroblių ruože. Taip ir apibūdinamas Bilecko šaltinis, suradęs nestabilią ir hidrogeologiškai atvertą aukšto erozinio šlaito vietą, veržiasi kairiajame Skroblaus paslėnyje apie 118 m NN smėlėto sufozinio cirko dugne. Šaltinis yra krentančio tipo su galima(?) nedidele spūdinio (tarpmoreninio) vandens prietaka.

Anksčiau atliktų hidrografinių matavimų duomenimis, šaltinio debitas – 3 l/s, arba 10–11 m³/h (Kilkus, Valiuškevičius, 1993). Jis yra pakankamai pajėgus, vidutinio vandeningumo ir nuolatinio veikimo.

Bilecko šaltinis Kapiniškių kaime – vienas iš gausybės Skroblaus šaltinių, kurių kiekvienas vis dėlto turi savo išskirtinumą. Šio šaltinio ištakų dauba ir gretimas paslėnis yra vertinga seno miško buveinė. Juose auga ilgaamžiai alksniai. Nors šalia yra sodyba, vis dėlto daugelį metų niekas šių medžių nelietė – labai jau būtų sunku juos išgabenti stačiais kaip siena šlaitais. Tad ir toliau šaltiniuota išplova žemyn gurga žmogaus nesudarkytu ūksmingu slėniuku, kurį ir jo prieigas pagrįstai ketinama paskelbti kertine miškų buveine.

Dabartinė būklė ir kaptazas

Versmė yra stačioje su nuošliaužomis pašlaitėje. Čia susidaręs sufozinis cirkas su grioviuo-tais, nuošliaužiniais šlaitais. Sufozinio duburio dugne smėlio gruntas silpnai užlietas vandens ir išvagotas išgraužų, iš jų susiformavęs srautas nusileidžia rytų krypties išplova pašlaite žemyn ir lėtai nuteka į Skroblą drėgna alksnių priaugusia pieva. Link šaltinio nėra nuorodų, labiau išmintų takų. Jo ištakos žiotys nėra kaip nors kaptuotos, į pietryčius nuo šaltinio yra sodybos valda. Šaltinis nėra pašalinių lankomas.

Šaltiniuotas vanduo per alksnyną skuba link Skroblaus

Vandens fizinės savybės

Vanduo skaidrus, bekvapis, nėra geležies nuosėdų. Dujų išsiskyrimo reiškinių nepastebėta. Išmatavus mobiliu matuokliu (2014-10-06) vanduo buvo 8,1 °C temperatūros, silpnai šarminis (pH – 7,84). Savitasis elektros laidis (SEL – 193 μS/cm), vandens oksidacinis ir redukcinis potencialas (Eh = +182 mV), daug deguonies (O₂ = 8,49 mg/l).

Vandens cheminės savybės

Šaltinio vanduo gėlas, turi mažai mineralinių medžiagų. Jame ištirpusių mineralinių medžiagų koncentracija 231 mg/l, minkštas (bendrasis kietumas 2,83 mg-ekv/l). Jame labai nedaug natrio (1,91 mg/l), nitratų (0,56 mg/l), chlorido, amonio ir nitritų neaptikta. Vandenyje padidėjęs geležies kiekis (0,33 mg/l).

Šaltinio vanduo – kalcio, magnio hidrokarbonatinis. Cheminę jo sudėtį galima išreikšti Kurlovo formule:

$$M0,23 \frac{HCO_3 87}{Ca67Mg31} T8,1Q3.$$

Nustatomo komponento pavadinimas	mg/l	Nustatyta vertė	
		mg-ekv/l	ekv. proc.
Ištirpusių mineralinių medžiagų suma	231		
Sausoji liekana 180 °C	148		
Bendrasis kietumas		2,83	
Karbonatinis kietumas		2,72	
Nekarbonatinis kietumas		0,11	
Anijonai:			
Chloridai, Cl ⁻	< 3,54	0,10	3,22
Sulfatai, SO ₄ ²⁻	13,64	0,28	9,00
Hidrokarbonatai, HCO ₃ ⁻	165,59	2,72	87,46
Nitritai, NO ₂ ⁻	< 0,02	0,00	0,00
Nitratai, NO ₃ ⁻	0,56	0,01	0,32
Katijonai:			
Natris, Na ⁺	1,91	0,08	2,75
Kalis, K ⁺	< 0,06	0,00	0,00
Kalcis, Ca ²⁺	38,86	1,94	66,67
Magnis, Mg ²⁺	10,81	0,89	30,58
Amoniakas, NH ₄ ⁺	< 0,03	0,00	0,00
Kitos analizės:			
pH, pH vienetai 20 °C	7,42		
Permanganato skaičius, mg O/l	< 0,63		
Bendroji geležis, mg/l	0,33		
Savitasis elektros laidis, μS/cm	266		